

Uvodnik

Drugi vatikanski sabor i »elan prema novomu«

IVICA RAGUŽ

Crkva ove godine slavi 50. obljetnicu otvaranja 2. vatikanskog sabora i pridružuje se radosnom uskliku »Gaudet Mater Ecclesia«, kojim je blaženi papa Ivan XXIII. otvorio Sabor 11. listopada 1962. godine. Papa Ivan XXIII. dao nam je jedan od najvažnijih kriterija ne samo za slavlje, nego i za razumijevanje Sabora. Naime, o Saboru se ne bi smjelo teološki drugačije govoriti osim s radošću. No, iz iskustva dobro znamo kako je teško ostvariti radost, i to onu istinsku radost koju donosi kršćanska vjera. Ta je radost uvijek iznova ugrožena i pomućena našim grijesima, nedorečenostima, površnostima. Slično se može reći i za stanje Crkve nakon Koncila do danas. Koncilska radost vrlo je brzo splasnula. Došlo je do najrazličitijih podjela u samoj Crkvi, podjela koje traju do danas, a koje guše koncilsku radost i radostan pristup 2. vatikanskom saboru sve do danas. Te su podjele uglavnom nastale zbog pogrešna tumačenja, hermeneutike Koncila.

Prva hermeneutika jest »hermeneutika diskontinuiteta« koja podrazumijeva dva tabora, tzv. konzervativni i tzv. liberalni. Prvom taboru pripadaju sljedbenici francuskoga biskupa Marcela Lefebvrea, danas »Bratstvo sv. Pija X.«. Oni su tvrdili, i danas također tvrde, da 2. vatikanski sabor predstavlja radikalni prekid s istinskom Crkvom, njezinom tradicijom i dogmama. To se posebice odnosi na ekleziologiju, liturgiju, ekumenski, interreligijski dijalog, religijsku slobodu. Sabor je time stvorio posve novi nauk koji je ugrozio samu Crkvu. On je također kriv za sve ono negativno, za mnogobrojne promašaje i zlouporabe koje su se događale i koje se događaju u Crkvi. Da nije bilo Sabora, tvrdi se, Crkva bi danas bila ostala istinskom Crkvom, navjestiteljicom Istine u današnjem svijetu. Stoga je spomen na 2. vatikanski sabor razlog za tugu, a ne za radost. Tu istu »hermeneutiku diskontinuiteta« dijeli i drugi tabor, tzv. liberalno krilo Crkve. I ono je mišljenja da je Koncil donio nešto sasvim novo, ali tu novost sasvim pozitivno tumači. Tako se drži da je na Koncilu nastala nova Crkva

koja više nema veze s pretkoncilskom Crkvom, njezinom Tradicijom, dogmama i teologijom. Pretkoncilaska je Crkva zapravo jednom zauvijek prevladana. Na prvi se pogled čini da takva hermeneutika diskontinuiteta radosno pristupa Saboru. Ali ako pažljivo pratimo promišljanja toga drugog tabora, također otkrivamo tugu i rezignaciju. Naime, sve tradicijsko i dogmatsko, koje je na njihovu žalost i dalje ostalo bitno za život Crkve, oni shvaćaju kao izdaju Sabora. Štoviše, mišljenja su da je Sabor plod kompromisa s rimskom kurijom i tradicionalistima te da on zbog toga ne samo da nije zaživio, nego je potreban novi sabor, 3. vatikanski. Taj bi novi sabor trebao potom prevladati ovaj Drugi koji je bio nedorečen i pun kompromisa. Nije teško ni u ovakomu pristupu ne uvidjeti tugu, rezignaciju.

Druga pak hermeneutika jest »hermeneutika kontinuiteta«. Ona polazi od teze da Sabor nije donio ništa novoga, zapravo da ne predstavlja nikakvu posebnu novost koja bi trebala biti razlogom za posebno slavlje, jer se zapravo sve već nalazi u drugim saborima. Posve je razvidno da se i pripadnici takve hermeneutike ne znaju radovati Saboru, jer on za njih ne predstavlja nekakav velik događaj za Crkvu, nekakav poseban izazov za danas, a time i ne velik razlog za posebno slavlje, a kamoli za radost.

Tako uviđamo da obje hermeneutike ne uspijevaju na ispravan način pristupati, a time i razumijevati 2. vatikanski sabor i njegovu ulogu za Crkvu danas. Stoga je potrebna jedna treća hermeneutika. Papa Benedikt XVI. tu je treću hermeneutiku u božićnom nagovoru Rimskoj kuriji 2005. godine nazvao »hermeneutikom reforme«. »Hermeneutika reforme« pristupa i tumači 2. vatikanski sabor onkraj navedenih krajnosti. Reforma podrazumijeva kontinuitet u diskontinuitetu i diskontinuitet u kontinuitetu. Naime, radi se uvijek o istoj Crkvi. Crkva je nakon Sabora ostala ista u svojoj biti, ali promijenjena u pojedinačnim pitanjima, mogli bismo reći u svojoj vidljivoj dimenziji: »Crkva je subjekt koji s vremenom raste i dalje se razvija, pritom ostaje uvijek ista, Božji narod kao jedan subjekt na svojem putu.« (Benedikt XVI.) Zapravo, Papa time naznačuje temeljnu hermeneutiku ne samo za razumijevanje Sabora, nego i za sam život Crkve u ovom svijetu.

Crkva, kao Tijelo Kristovo, ostaje uvijek hodočasnička Crkva, Crkva na putu, te je tako uvijek iznova potrebna reforma, kako bi po njoj moglo zasjati istinsko »Svjetlo naroda« (»Lumen gentium«), Isus Krist. Povijest dovoljno svjedoči o tomu kako Crkva često nije bila dostojna svojega vlastita poziva. Zato se Crkva uvijek iznova obnavljala, bilo životom i djelovanjem svetaca, teologa, bilo mnogim sinodama i saborima. Čak i onda kad je Crkva na svojim saborima osuđivala određene hereze, uvijek je i takva osuda bila shvaćena kao reforma same Crkve. Naime, osuda hereze uvijek je bila na neki način samoosuda Crkve, priznanje njezina vlastita zakazivanja u življenju određene istine. Tu je činjenicu sjajno izrekao Joseph Ratzinger, tada još prefekt Kongregacije za nauk vjere, čileanskim biskupima 13. srpnja 1988. godine: »Jedno od temeljnih otkrića ekumenske teologije jest to da su šizme mogle

samo tada nastati kad u Crkvi neke istine i neke vrijednote kršćanske vjere nisu više bile življene i ljubljene. Istina, koja je gurnuta na rub, osamostaljuje se, a iščupana iz cjelovitosti crkvene strukture stvara u svojem okruženju novi pokret.« Stoga se 2. vatikanski sabor, kao »Sabor reforme«, samo naslanja na ostale sabore koji su također bili sabori reformi upravo na temelju navedenih Ratzingerovih misli. Time se također podrazumijeva da je Crkva uvijek, pa tako i danas, potrebita reforme: »Crkva – koja u vlastitomu krilu obuhvaća grješnike te je u isti mah i sveta i potrebna čišćenja – neprestano kroči putem pokore i obnove.« (LG 8)

U tom smislu radosno slavlje obljetnice 2. vatikanskoga sabora ne osmije ostati površna, izvanjska. To je radost koja je spremna na reformu, ili kako je to Papa istaknuo u spomenutom nagovoru Rimskoj kuriji, radi se o »elanu prema novomu« pa bismo tu radost mogli nazvati radošću »elana prema novomu.« Taj »elan prema novomu« nadahnjivao je koncilske oce te Papa u njemu uviđa »istinski duh Koncila«. Mišljenja smo da bi taj radosni »elan prema novomu« trebao ne samo omogućavati ispravno tumačenje 2. vatikanskog sabora, nego bi on trebao prožimati sve pore života Crkve danas. No, vratimo se još Saboru.

Odvelo bi nas predaleko kada bismo sad htjeli navoditi sve koncilske »reforme«, »elane prema novomu« koji su se dogodili na 2. vatikanskom koncilu. Ipak, spomenut ćemo samo neke: Bog dijaloga u sebi (renesansa teologije Trojstva) i spram nas (Objava kao događaj Božje ljubavi samoopriopćenja i dara udioništva u njegovu životu); pozitivan, dijaloški navještaj vlastite vjere bez osude drugoga, svijeta, drugih Crkava, religija, svjetonazora, ili primat teologije indikativa, dativa spram teologije imperativa, akuzativa; liturgija koja se u svojem slavlju stvarno budi »u dušama vjernika« (Guardini); Crkva Kristova križa bez trijumfalizma i ovozemaljske moći, agonična Crkva koja supati, nosi i podnosi sve ono što je drugotno, suprotno njoj samoj i kršćanskoj vjeri; Crkva koja istinuje, ali »istinuje u ljubavi« (Ef 4,15); Crkva jednostavnija u svojoj vidljivosti, tj. koncentriranija na bitno. Te i mnoge druge »reforme« ni danas ništa nisu izgubile od svojega »elana«, od važnosti za život Crkve. Taj »elan« ne smije ni danas prestati. Zapravo, onaj tko radosno slavi 50. obljetnicu 2. vatikanskog sabora ne može ne biti zahvaćen istim »elanom prema novomu« u danas drukčijim okolnostima Crkve: »Ako Koncil čitamo i recipiramo ispravnom hermeneutikom, tada on može biti velika snaga za uvijek nužnu obnovu Crkve te postajati uvijek više takvom snagom.« (Benedikt XVI.)